תלמוד בבלי · אחרונים · בית מאיר · סדר נזיקין

בית מאיר על בבא מציעא

רבי מאיר פוזנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית מאיר על בבא מציעא

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-בבא-מציעא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ה. 4
דף ה: 4
דף ו: 4
דף יב. 6
דף טו. 7
דף יח. 7
דף לט: 8
דף מו: 9
דף מח: 9
דף מט. 9
דף נד: 10
דף נה: 10
דף נח. 10
דף סב: 13
דף סג. 14
דף סו: 14
דף עב. 14
דף צב. 15
דף קטז: 15
דף קיח. 17

דף ה.

ההוא רעיא וכו'. ע"ב. ותיפוק לי' דהוי לי' רועה עיין פרש"י שכולם תמהו עליו כמבואר בספר השטה. ונלענ"ד דלפסק רבינו האי שמביא הרא"ש לפסוק כלישנא בתרא דר"נ דלא משבעינן היסת אלא היכא דאיכא דררא דממונא והכא כיון דאכל תרתי מנייהו חשוב דררא דממונא יש לפרש קושי' הגמרא ותיפוק לי' בפי' מרווח דהנה ע"א בתוס' ד"ה מסרו דחקו לכתוב ומירי וכו' והיינו שפסקו במס' ב"ק דף קי"ח דלא כרבינו האי. אבל לשיטת ר"ה אין צורך לזה אלא שמסרו בסהדי כי היכי דאם יכפור יהא דררא דממונא וליחייב שבועה. וא"כ מקשה הגמ' שפיר אחרי שמוכרח לתירוץ דר"נ תקנתא וכו' א"כ ות"ל דהוי לי' רועה. ומה הרוויחו במה דמסרו בסהדי. הא קי"ל אין צריך להחזיר ואי משום השבועה הא רועה בהיסת פטור בלא שבועה. וק"ל:

דף ה:

תוס' ד"ה דחשיד ע"ש כתבו וי"ל דגזלן אינו פסול אלא מדבריהם. ובגטין נ"א ע"ב מבארים תירוץ זה ביתר שאת ע"ש. ויש להקשות דא"כ מה מקשה רמב"ח עליה דרב ששת במס' ב"ק דף ק"ה ע"ב ממתני' דשבועות שכנגדו חשוד על השבועה כיצד וכו' דאם איתא דהכופר בפקדון נעשה גזלן מכי כפר הוא דאפסיל לי'. ומה הקושי' הא שם בשבועות דף מ"ז איתא הא תו למה לי תנא פסולי דאורייתא ותנא פסולי דרבנן. ואם בא למחשב פסולי דאורייתא הא לא הוי אלא משבועה ואילך. ועל כורחי לומר דקושי' רמב"ח אזלא תלי' אביי בב"מ דאמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא וגזלן מן התורה פסול ושפיר. וא"כ יש מזה קצת ראי' לשיטת הריף שפסק כאביי וק"ל. ועיין בספרי ב"מ סי' קט"ו שם הבאתי פלוגתת הרי"ף ורמב"ם בזה:

דף ו:

בתוס' ד"ה קפץ. תימא דליבטל ברובא וכו' היינו מדרבנן. ואיכא למידק מדוע לא תמהו במקומה במס' בכורות על המתני'. והכא שאינו אלא דרך גרירא תמהו. וי"ל דהנה איתא בספר השטה על תמי' זו וי"ל דב"ח חשיבו ולא בטילו וכו'. ואם יקריבנו בתורת מעשר יביא חולין לעזרה. ויש לתמוה דא"כ איך אמר אביי אי משום הא לא תסייע למר הבמ"ע כגון דלית לי' אלא תשעה והוא דממ"נ וכו'. יקשה דא"כ מה יעשה בהיוצא בעשירי הא להקריבו לא אפשר מן הספק דדילמא לאו בר חיובא הוא והוי חולין לעזרה (וכ"ת דירעה עד שיסתאב ויאכל לבעלים הרי קי"ל דהאידנא וכו' כדאיתא בתר הכי. ולהכי

נלענ"ד דודאי אי משום החשש דחולין בעזרה הא יש תקנה להקריבו על תנאי אם הוא מעשר שפיר ואם לאו יהי' שלמי נדבה כמו דאית' במס' עירובין דף נ' עשירי ואחד עשר מעורבין. ופרש"י והשתא דקראן בבת אחת ולא ידע הי עשירי גמור והוא שלמים בעי תרווייהו תנופת חזה ושוק וסמיכה וכו' ע"ש ושפיר קאמר אביי דליעשרינהו ממ"נ ולהקריבו כנ"ל. אמנם איתא שם בתוס' רש"י הגיה בפי' כתב ידו דשניהם ירעו לפי שאין מתן דמים שווים. [והוא ברש"י ריש פ' כל הזבחים ע"ש]. והנה כבר קי"ל דהאידנא אין מעשרים ופטורים ממעשר בהמה משום גזירת תקלה דגיזה ועבודה. כדאיתא ריש פ' מעשר בהמה הרי שהעמידו חכמים לעבור בשב ואל תעשה. א"כ בשלמא בקרא לעשירי אחד עשר שפיר דירעה אבל איך אמר אביי כגון וכו' ויעשר בממ"נ. ומה יעשה בהמעשר להקריבו א"א משום ספק חולין ואפילו ע"ת הא שלמים הוי ואין מתנותיהם שוים ויהיו צריכים רעי' והרי יש חשש תקלה ובמקום דשייך תקלה הא פטור ממעשר. ולהכי נלענ"ד דהא ודאי צריך ביאור דעת רש"י קודם שהגיה. וכי לא ידע דאין מתנות מעשר ושלמים שוים. אבל י"ל שהרי איתא במתני' דזבחים דף פ' הניתנין במתנה אחת שנתערבו במתן ד' ראי"א ינתנו במתן ד' ר' יהושע אומר ינתנו במתן א'. וסבר רש"י דפלוגתא איתא נמי בתערובות דבהמות וא"כ שפיר כתב דיקריבנו בחומר שלמים ואי משום מתן דמים דאינו שוה הא יוכל לעשות למר כדאית לי' ולמר כדאית לי'. ושוב חזר והגיה משום דסבר כדפי' במתני' דזבחים הנ"ל דאיירי בנתערבו הדמים דוקא ובבהמות ירעו. אלא דצריך ישוב מנ"ל לרש"י לפלוגי בין תערובות דמים לבהמות. ותו דבאמת צריך טעם למה לא יהא רשאי למיעבד נמי הכי בתערובות בהמות. ונראה דהיינו טעמא משום דר"י שהכריע ליתן במתנה אחת הא עיקר טעמו כדקאמר ועוד כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך וכשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך. ולומד רש"י אליבא דר"י דהלכתא כותי' דזה ניחא בתערובות דמים אבל בתערובו' בהמות איך יקריבנו בידים ע"מ ליתן במתנה אחת הא אז עושה מעשה ההקרבה בידים לעבור על בל תגרע והיינו נמי הטעם מה דמשני הגמ' בפסחים דף פ"ט הנ"מ דיעבד לכתחלה מי אמר ע"ש ולהכי ירעה. א"כ אביי דאמר אי מש"ה לא ארי' וקשה עליו כנ"ל. וע"כ דהכי קאמר אי מש"ה לא ארי' די"ל מתני' ר"א הוא ולר"א דלא חש לעשיית מעשה בידך הא ודאי דאין לדעתו הבדל בין תערובות בהמות לתערובות דמים ונותן הכל במתן ב' ושפיר דמ"ש תערובות של ב' בהמות או דבהמה אחת ספק שלמים ספק מעשר. אך א"כ מה דהדר אביי ממתני' דקפץ ע"כ דהכי אזלה מדמתני' זו סתמא נישנית ולא מצינן דר"א פליג עלה ודאי ד"ה. הוא. ולר"א הא איכא לאקשויי ליעשרינהו ממ"נ והוכיח מזה

דאף לר"א פטור מדעשירי ודאי אמר רחמנא ושפיר תמהו התוס' דהא אינו ספק כלל מכח הביטול. אבל על המתני' ודאי די"ל כיון דקי"ל כר"י דמדרבנן פטורים מפני הספק חולין בעזרה ובתנאי דלשלמים לא אפשר משום מתן דמים וירעו איכא תקלה ולהכי פטור. ודוק:

שם בתוס' ד"ה והא תקפה עד סוף הדבור. מבואר דס"ל דאף גבי בכור וזרוע לחיים וקיבה יש ט"ה לבעלים ויש לתמוה דזה להדיא נגד סוגי' דבכורות דף כ"ז דמבואר שם באלו אף דהברירה בידו ליתן לכל כהן שירצה מ"מ אסור לו לקבל מישראל ממון שיתננו לבן בתו כהן מטעם המבואר שם ועיין בהרא"ש שפ' הכי. אך עיין בהרמב"ם פי"ב מה"ת לא פסק הכי. וכבר תמה עליו הטור בה"ת שפוסק דלא כסוגי' זו וע"ש בב"י. ומהכא נראה דהתוס' בשטתייהו קאי וצ"ע. שוב מצאתי דיפה פסק הרמב"ם דלא כסוגי' זו ע"פ סתם מתניתין דערכין דף כ"ח ע"ב ע"ש וק"ל:

דף יב.

בהרא"ש התם כתב זה לשונו אבל חצר שאין משתמרת דא"א להיות מטעם שליחות דאנן סהדי וכו' הלכך מטעם יד קנה הלכך בעינן דומי' דיד בסמוכה לה. משמעות דבריו דאפילו עומד בצדו לא חשיב משום הא משתמר ולא קנה מתורת שליחות כ"א משום יד. וקשיא לי על דבריו אלו טובא. חדא מדוע מיאן בדברי רש"י ז"ל שפי' תחלת הסוגי' אי עומד אין שאז חשיב משתמר על ידו תו קשיא לי על דבריו דמשמעותו דהיכא דמשום ידו הוא קונה כמו בסמיכה לא בעינן שיהא משתמר. ובהדיא איתא בגטין פ' הזורק נתנו ליד עבדו הנעור אינו גט. ומשום דאינו משומר לדעתה. והרי חצר אשה גבי גט דחוב הוא לה. א"א כ"א מתורת יד. ואעפ"כ בעינן משומר לדעתה. ונהי דהרא"ש שם בגטין הוכיח דההוא סברא דבעינן משתמר לדעתה לאו היינו טעמא משום דדומיא דידה בעינן. מדישן חשיב משתמר לדעתה אלא משום דמילתא דמסתבר הוא ע"ש. עכ"פ מוכח מיני' דאפילו בסמוך דמטעם יד שייך ההוא טעמא דאנן סהדי שכתב באינו משתמר ואינו עומד אצלו. ולענ"ד כ"ש מגט הוא דלא ניחא לה בי' ומה"ת יהא שייך לומר שמקפדת על שמירתן יותר מעל מציאה. ותו קשיא לי מאוד. האיך אפשר לומר דבעומד אצלו משום יד אתרבאי ולא מתורת שליחות הואיל ואינו משתמר דהא לפני זה מבואר דחצר דגברא ליכא לרבויי כלל משום יד ולהכי קטן אין לו חצר. והאיך אפשר לומר דבעומד מתורת יד קנה גברא. ולפום רהיטא צ"ע. והסמ"ע סי' רס"ח ס"ק י"ג העתיק נמי לשון זה ה"ל שדה שלו כידו. ולענ"ד אף זה שלא בדיוק. כי אם העיקר כפרש"י דכיון דהוא משומר

במה שעומד שם שפיר הוי חצר המשתמר וקונה לו משום שליחות. וכמו כן קשיא לי על הנ"י הכא שמתוך קושיא דחק עצמו לומר דחצר המשתמר קונה באינו עומד משום יד אריכתא. ובעומד אצלו משמעותו בפשוט כדברי הרא"ש משום יד. ולענ"ד צ"ע דבגברא א"א כלל לומר חצר משום יד וכנ"ל. וצ"ע כי לפום רהיט' אני כותב דברים אלו. ועיין עוד בש"ך ח"מ סי' רמ"ג ס"ק ט':

דף טו.

פשיטא זבנה אורתה ויהבה במתנה וכו'. עיין בב"י סי' שע"ד מביא בזה פלוגת' אי דוקא קודם שקנאה מהלוקח או אפילו מיד בתר הכי נמי חשיב גלוי דעת ע"ש. וק"ל שהוא שטת הרמב"ם. ויש להביא ראיה מן הש"ס דכתובות דף מ"ד דאיתא שם בתוס' ד"ה אימר אחולי אחיל ועוד אומר הרשב"א דנ"מ אם לוה הנותן. וע"ש בספר פלתי דא"כ ע"כ לישנא דאחולי ל"ד אלא כלומר שמכר המקבל להנותן. ולכן השטר ראשון בטל. וכתב דאלו לפי' הרא"ש דשמע שהנותן מסר מודעה על הראשון. נהי דלפ"ז נכון דלא קאמרה הסוגי' בפשוט א"ב אם נתן הנותן לאחר בין זמן הראשון להשני. משום דאף להטעם דאחולי אחיל נמי השני קנה. דהא הראשון בטל אלא דהקשה לפ"ז למה לא ישלם הלוקח תמיד הפירות שאכל ולכן הוכיח כנ"ל שחזר ומכרו דא"כ מ"מ שפיר דאיכא בינייהו פירות דהא אפשר שלא חזר ומכרו המקבל להנותן אלא באותו יום ממש שחזר ומכרו בשטר. משא"כ לעניין המלוה של הנותן שפיר דנ"מ לגבי ב"ח עם דאקני דמ"מ גובה ע"כ דבריו. ועדיין קשה דא"כ לימא הסוגי' הא"ב בפשוט אם הנותן מכרו לאחר ביני וביני דנמי לטעם אחולי לא יוכל האחר לזכות בו מזה הטעם גופי' דפירות שאכל שיאמר הראשון ביום האחרון חזר ומכרתי לו ובשעה () לך דבר שאינו שלו מכר לך () **(במקום המוסגר חסר מהכ"י וחבל דאבדין.)** שלו מ"מ בשעה האחרונה שחזר וקנה ממך קניתי' אני משום דניחא לי' ליקום בהימנות' ואלו לשיטת הר"מ הרי גילה דעתו במה שחזר ונתנה להמקבל דלא ניחא לי' אלא מוכח שטת רש"י. ודוק:

דף יח.

תוס' ד"ה הא אמר תנו וא"ת וכו' דשמא אין זה גיטו אלא נפל מאחר. לשיטתם דלקמן דף י"ט ע"ב ד"ה הא אידי ואידי ע"ש ודוק אין זה קושיא דא"כ דמההוא טעמא לא מהדרינן ואפילו אמר תנו תיקשה איפכא תינח לזמן מרובה לאלתר למה לא מהדרינן כי אמר תנו. משא"כ לקמן על פי' רש"י יפה הקשו דהא לא דייקינן לשיטת רש"י הא אמר תנו

נותנין אלא היכא דלא שייך החשש דשמא נמלך וא"כ שפיר קאמר המתני' לא יחזיר משום שמא נמלך וממילא ידעינן לאלתר לא שייך אלא בלא אמר תנו. ולזמן מרובה שייך אפילו אמר תנו. ודוק:

דף לט:

תוס' ד"ה שיצא וכו' אלא הכי מרי לא הי' טוען ברי אלא לא ידענא לך ולכך אם יצא בחתימת זקן אינו נאמן וכו'. ויש לתמוה שהרי מבואר מדבריהם שאלו יצא בחתימת זקן לא הי' מרי נאמן אלא הי' מחויב ליהדר החצי. והרי בקושייתם מביאים הסוגי' דיש נוחלין ושם מבואר אפילו באמר אחד זה אחי והשני ג"כ אין מכחישו:
בברי אלא אמר לא ידענא מ"מ פטור. וכן הוא באמת בהרא"ש ע"ש שדחק עצמו. אבל דברי התוס' נראים תמוהים. ואולם בהגהות הרא"ש הכא יליף מפרק י"נ וכתב בלשון זה וכן האומר מכרתי אחת משדותי וא"י למי ובא אחד ואמר אני לקחתי לאו כל הימנו עד שיביא ראי'. ועיין בחה"מ ס"ס רכ"ב הגהות רמ"א להיפוך בשם הגהות מיימון שלמד מה' אישות מדין האומר קדשתי את בתי ובא אחר ואמר אני קדשתי' נאמן. וע"ש בש"ך שכתב שבעל הגהות הרא"ש דהכא חולק ובאמת צ"ע על הגהות הרא"ש ראיות בעל הגסות מיימון. וכן קשה על גוף דין די"נ. אחרי שהוא דומה שיש לו אח וגם אינו מכחיש את זה בברי אלא בא"י למה לא יהי' נאמן דומיא דקדושין ואולם בדין דקדושין הלא מבואר בא"ע סי' ל"ד סעי' כ"ב בא אחד ואמר בפני האב. ומבואר בגמ' הטעם משום דמירתת לשקר שמא האב יכחישו ויאמר לא אתה קדשתיה ומזה שפיר לומד הגהות מיימון דה"ה באומר מכרתי שדה זו וא"י למי ובא אחד ואמר אני הוא דנאמן מדלא מירתת פן יכחישנו ויאמר לא אתה. משא"כ בי"נ אירי נהי דזה מודה דיש לו היינו שיודע מפי השמועה שאביו הניח עוד בן אבל מעולם לא ראה אותו נמצא זה שאומר אחיך אני אינו מירתת כי יודע שאי אפשר לו שיכחישנו בברי לא אתה הוא אחרי שיודע שזה באמת לא ראה את אחיו והוי כשלא בפני האב בקדושין שאינו נאמן. ובזה מסולק מעיקרא מה שכתב נמי הש"ך שם משמעות קצת מסי' קמ"ו ס"ט ואפילו משמעות קצת אינו כדכתבתי בצדו. וא"כ יש לדחוק נמי ולומר על הגהות הרא"ש דהכא דאינו פליג. אלא אירי באופן מציאות דומיא דמתני' די"נ כגון שמכר ע"י שליח או שזה שבא ואמר אינו בפני המוכר אלא לאחר מיתת המוכר בפני היורש דקים ליה ביה שאינו יכול להכחישו בברי ואינו מירתת. וא"כ יהי' איך שיהי' התוס' עכ"פ בשטת הגהות מיימון אזלו וכתבו שפיר ולכך אם יצא בחתימת זקן אינו נאמן כיון שאינו מכחישו ר"ל מאחר

שיצא בחתימת זקן ויודע האח דבי חוזאי שמרי מכירו. ומ"מ בא ואמר אני אחיך ולא מירתת פן יכחישנו בברי ומרי אמר לא ידענא אינו נאמן ומחויב ליהדר כדפסק הגהות מיימון. משא"כ עתה דיצא בלא חתימת זקן וזה דבי חוזאי יודע שאינו מכירו הוי כשלא בפניו ולכן אמר לו רב חסדא שפיר קאמר לך:

דף מו:

ולמ"ד כליו של לוקח וכו'. עיין בספר א"ז מה שדחק דלא ליקני חצירו. ועיין ש"ע ח"מ סי' ר' סעי' ג'. ודוחק גדול בעיני שיעלו דבריו אף לזה דלא ליחשב מטעמו יש לו רשות להניח שם כליו. ולפ"ר יותר יש מזה ראי' לדעת היש חולקין שם וצ"ע:

דף מח:

בתוס' והר"ח מפרש וכו'. קשיא לי לפ"ר לפ"ז איך יתרץ ר"י הברייתא דנתנו לספר וכו' לא מעל כיון דבין ישראל ובין גוי כסף קונה:

דף מט.

רשב"ג סבר וכו'. הסוגי' קשה להולמה כמבואר בהשטה. אלא שהקשה על פרש"י דיהיב טעמא משום דגבי משך לא קרינן לא יגוש. ומתרץ ע"פ הברייתא את אחיך תשמט ידך ולא של אחיך בידך. ומסיים ולכן רשב"ג סבר כנגד כלו הוא קונה במלוה על המשכון ואינו שוה אלא פלג חשוב כשל אחיך בידך. ובעניותי אי' מה פעל בזה. דהאיך יחשוב משום זה מה שאינו בידו כאלו הוא בידו. והנלענ"ד לדחוק דהסוגי' אזלה למ"ד שעבודא לאו דאורייתא. וע"פ הביאור ברמב"ן סוף ב"ב. ובהריטב"א קדושין י"ג ע"ב דאפילו מיני' דידי' שעבודא ל"ד. כ"א מ"ע ע"פ הקרא דיוציא אליך העבוט ע"ש ודוק. ולדידי' המלוה צווח עליו קיים מצותיך ואז הב"ד מכין אותו או בשאר כפיות שיקיים המצוה ע"ז צותה התורה בשביעית שלא יגוש המלוה. אבל למ"ד זה אלו הי' שעבודא דאורייתא. דהיינו שהיו הנכסים משועבדים למלוה לא הי' שייך לא יגוש. דכמאן דגבו דמי. והב"ד היו יכולים. או אפילו אפשר הוא עצמו לירד לנכסיו ולגבות חובו מבלי הקדמה לתבוע הלוה שיקיים מצותו. ובמשכון סובר רשב"ג כמו דערבון שנותן הלוקח במקצת פרעון משעבד אותו אף במותר הדמים כנגד כולו. כן נתינת המשכון על מקצת החוב משעבדו בשעבודא כנגד כל הדמים ונעשה נכסים משועבדים בש"ד ולכן לא קרינן בי' לא יגוש. ודוק אף כי דחוק מאוד הוא מ"מ מעט צרי הוא:

דף נד:

תוס' ד"ה דילמא. וי"ל דקרא דלעיל וכו' וצריכי. וקשיא לי א"כ מה קאמר בסוף הסוגי' תניא כותי' דריב"ל הא זה במטלטלין איירי ומה הוא כותי' דריב"ל ובמטלטלין כבר תני תנא אלא דלא ילפי מהדדי:

דף נה:

תוס' ד"ה ויחזור. בא"ד והוצרך להביא וכו' דלא תימא כמו כן מקיל וכו'. ר"ל שאף בודאי מקיל ר"מ דמותר לפדות טהור בריחוק מקום. אף דהמתני' דאמרו לו דר' יודא סתמא היינו ר"מ ומוכח דר"מ לא מקיל בזה בודאי. מ"מ י"ל דמה דנאמר הכא ויחזור ויפדה לקולא היינו בשהי' מתחלה כשפדה על הפירות לחזור ולפדותם על כסף. ובאופן זה באמת אף בודאי מקיל ומייתי דגבי ודאי אין מחללין כסף על נחושת אלא מדוחק אף דשם דעתו מתחלה לחזור ולפדות הנחשת על הכסף ומ"מ שלא מדוחק לא ומכ"ש שלא הי' לנו להתיר בדמאי לחלל נחושת על הפירות אדעתא דלחזור ולפדות את הפירות אם ירצה כן יש ללמוד פירושם מספר א"ז. ומה שהקשה בספר הנ"ל דילמא ההוא ברייתא דכסף על נחושת מדוחק אתי' כחכמים ולא כר"מ ודחק עצמו. עיין דף מ"ה ע"א סוף ד"ה ליפלוג בסלעים ולק"מ וק"ל:

דף נח.

פסקא . ש"ח אינו נשבע. עיין ברמב"ם פ"ג מה' שקלים הלכה ח' שפסק בששלחו ביד ש"ח תמיד הבעלים חייבים לשלם ולשקול אחרים תחתיהם. ובשמסרו ושלחו ביד ש"ש. אז פסק החילוק הנזכר במתני' בין נתרמה ללא נתרמה. וע"ש בכ"מ שהקשה על הרמב"ם ממאי דסלקא אדעתי' דמקשה לפרש המתני' בש"ח. ולא הוי קשיא לי' כ"א ממתני' דהכא. אבל זולת זה הוי ניחא לי' מה דתני אם משנתרמה התרומה נשבעין לגזברים. ולהרמב"ם תיפוק לי' דהבעלים תמיד חיובי מחייבי. ועוד הקשה עליו מאוקימתא דר"א דמוקי לה בש"ח באמת. ודחק עצמו לפרש דמה דתני במתני' ובני העיר שוקלים אחרים תחתיהם אירשא נמי קאי. ועל זה יפה הקשה בעל קרבן עדה. דא"כ היכי קתני ברישא נשבעים לגזברים. להם מבעי' לי' כמו שפסק הרמב"ם באמת ע"ש ודוק. לכן האמת הברור שהרמב"ם מפרש אליבא דר"א המתני'. אך בשומר שכר ונגנבו בלסטים מזוין. ואינו רוצה לייתר בתירוצו יותר מבתירוץ דאמר שמואל כי אם הקושי' דאי הכי נשבעין לגזברים כו'. ואינו מפרש השבועה ליטול שכרן כ"א לפטור מתשלומין הוא. וזה ברור.

אלא שצ"ע מי דחקו לפרש הכי יען שראינו שהמקשה לא הוי קשיא לי' כלל על המתני' אף שס"ד דבש"ח איירי כ"א ממתני' דהכא דהיינו הקושי' א' של הכ"מ והוא צ"ע. והנראה לענ"ד ליישב על פי הקדמה. ואפשר יהא מיושב עוד מזה לומר דמהכא נמי הוכיח הרמב"ם דינו [שהובא בשמו ח"מ סי' רצ"א סעי' כ"ו ע"ש ודוק] (דכל הדברים דאתמעטו מדין השומרים לא אמעטו מפשיעה וחייב עליהם. דלא כשיטת התוס' ד"ה ש"ח אינו נשבע) דהנה איתא בש"ע ח"מ סי' ש"א בהג"ה שומר שמסר לשומר בדברים אלו חייב דגרע מפשיעה. ודין זה הועתק מתשובת הרא"ש. והש"ך שם הרבה להקשות תמיה קיימת מדברי הרא"ש פ' המפקיד גופי' דפסיק ותני דשומר שמסר לשומר אפילו פושע לא הוי ואפילו מסרו לש"ח. וגלל כן הוציא דברי הרא"ש בתשובה מפשטה. ומוקי לה דאיירי להדיא שנתנו לשני לגמרי ולא בתורת שמירה. וכבר השגתי בזה על הש"ך ז"ל סי' קע"ו בחידושי לח"מ. והוכחתי בטוב כוונת תשו' הרא"ש כמו שהבינה הרמ"א ז"ל. כ"א דחילוק יש דדוקא בדברים שנשבעים עליהם בזה דן הרא"ש פ' המפקיד דאפילו בש"ש שמסר לש"ח דלא הוי אפילו פושע. משא"כ בדברים שאין נשבעים עלי' כמו שטרות שדן עלי' הרא"ש בתשובה דבדבורו הקל נאמן השומר לומר שאינה ברשותו והוא פטור. בזה שפט הרא"ש דגרעי מפשיעה וחייב השומר ראשון לשלם ע"ש כי זה ברור לענ"ד. וא"כ יען דחזינן דהרא"ש בתשובה דן זה מסברת עצמו בלי שום ראי'. אין מן התימה דהרמב"ם ז"ל נמי סובר הכי. וא"כ ודאי למה דס"ד דש"ס לאוקים המתני' בש"ח. אלו ממתני' דהכא לא הוי קשיא לי' שפיר אזיל לי' המתני' דשקלים אף בש"ח. ולא הוי קשיא כי מסרו לש"ח אמאי משנתרמה תרומה פטורים הבעלים כי מסרו לש"ח. דהא למאי דס"ד אף הש"ח מחויב לשבע לגזברים כדקתני במתני' וא"כ לא גרע מפשיעה ודאי. וי"ל נמי דאפילו פושע לא הוי כדעת הרא"ש באמת. דאפילו ש"ש שמסר לש"ח לא הוי אפילו פושע כיון שמסר לבן דעת משא"כ להמסקנא קשיא לי' להרמב"ם ז"ל על תי' ר' אליעזר שמתרץ שבועה זו תקנת חכמים היא מה תיקון עבדו רבנן להקדש גבי שקלים. דהא ודאי אף משנתרמה התרומה נהי דהבעלי' נפטרו מחיובם חיוב מחצית השקל. מ"מ עכ"פ לא הוי פחותים על מעות ההקדש מש"ח. ואם כן אלו לא עבדו רבנן תקנתא להקדש והי' נשאר על ד"ת דאין נשבעים עליהם הי' הדין נותן בששלחו הבעלים אפילו ביד ש"ש דתמיד חייבים לשלם וכדין מזיק. וכדפסק הרא"ש בדברים שאין נשבעים עליהם השומר הראשון תמיד מחויב לשלם. ומשמע ודאי מהעתקת הרמ"א דאפילו מסרו לש"ש משא"כ עתה דעבדו רבנן תקנתא ודין הקדש כדין חולין הלא הבעלים תמיד פטורים. והשלוחים תמיד נפטרים בשבועה. וא"כ מה רווחא דהקדש בתקנה זו. א"ו

מוכח דאף לבתר התקנה דתקנו שיהא להקדש כל דין חולין משום הא ליכא פסידא להקדש דאם ישלחנו ביד ש"ח ויאבד מחויבים הבעלים לשלם תמיד. הואיל ופשעו בהם לשלח ביד ש"ח ואפילו נאבדו משנתרמה ונפטרו מחיוב שקליהם. מ"מ הבעלים על המעות שומרי שכר. כדאיתא בהר"ן פ' שבועת הדיינים דשומר מעות צדקה סתם הוי ש"ש. לרב יוסף דאית לי' שומר אבידה הוי ש"ש מטעם פרוטה דרב יוסף. וה"ה מעות הקדש. וא"כ בששלחו ביד ש"ח חייב כדפסק הרמב"ם הובא בש"ע סי' רצ"א בש"ש שמסר לש"ח חייב אפילו בשדרך הבעלים להפקיד אצל זה באופן דלא יכול לטעון את מהימנת לי וע"ש בש"ך שביארו האחרונים דעת הרמב"ם דאפילו הביא השומר שני עדים שנגנב או נאבד נמי חייב הראשון משום דהוי תחילתו בפשיעה. זולת באונס שא"א לתלות שבא מחמת הפשיעה וא"כ ודאי דאיכא רווחא להקדש בתקנה זו דהא בששלחו ביד ש"ח תמיד הבעלים מחויבים לשלם. ומתני' דמחלק בין משנתרמה על כורחינו דלא איירי אלא בש"ש וכנ"ל. ובזה לא חשו חז"ל דדילמא יאנס וזולת התקנה אף בנאנס היו הבעלים מחויבים לשלם כמשמעות הגהות רמ"א ז"ל הנ"ל בשומר שמסר לשומר בדברים אלו שאין נשבעים עליהם דחייב הראשון אפילו באונסין ומשום דדילמא ברשות השני הוא. משא"כ עתה נפטרו הבעלים בשבועת השני שנאנס דאונסין לא שכיחי. כדמסיים הרמב"ם, בה' שקלים ע"ש ודוק. וגם אל יקשה לך כיון דלהרמב"ם ז"ל בתר התקנה יש להקדש כל דין חולין א"כ בששלחו ביד ש"ש לדברי שכתבתי שהבעלים תמיד על המעות דין שומר מדוע משנתרמה התרומה נשבעין לגזברין והבעלים פטורין לטעון ההקדש את מהימנת לי בשבועה והשליח לא מהימן לי. וכדין גבי חולין בשומר שמסר לשומר. דזה אינו. חדא יען שמעות פקדון זה לכל העולם מסור לא שייך זה דהא כל אחד מישראל שייך לגבי' שבועה זו אם נשבע שנאבד המעות גבי' אחר התרומה שהוא פטור. ואף גם אל תתמה על החפץ שכתבתי דלהרמב"ם הבעלים דין ש"ש על המעות. שבאמת מבואר הכי בירושלמי דשקלים דאיתא התם הפריש שקלו ואבד ר' יוחנן אמר חייב באחריות עד שימסרנו ליד גזבר ור"ל פליג עלי' וידוע דהלכה כר"י לגבי ר"ל. ומשמע ודאי מיני' דאפילו נאבד מיד הבעלים משנתרמה נמי חייב מצד השמירה. ובאמת תמהתי על הרמב"ם ז"ל מדוע לא העתיק בה' שקלים הלכה זו, וכנראה שסמך עצמו בזה [מבואר הוא שם סוף ה"ז] שנלמד ממילא מדינו שפסק שאם שלחו ביד ש"ח אפילו נגנב מיד השומר הבעלים תמיד חיובי מחייבי. ואלו הם היו פטורים מגניבה ואבידה האיך אפשר לחייבינהו מטעם שמסרו למי שאינו חייב בגנבה. הא אפילו הם פטורים משמירה זו ש"מ שהם ודאי חיובי מחייבי תמיד משום שדין ש"ש להם וכנ"ל

ודוק. ודע עוד שכל מה שדחקתי לפרש שהרמב"ם אך מכח קושי' למד דינו. אין זה אלא כפי הגירס' שבירושלמי שקלים שהוא בדפוס ספרי הירושלמי עם פי' הקרבן עדה ע"ש. ונראה ודאי שהיא היתה נמי גירסת הכ"מ ז"ל. אבל לפי הגירסא בתלמוד ירושלמי שאצל דפוסי הש"ס בבלי. דאיתא התם בזה הלשון מתניתא בש"ש אבל בש"ת לא. כהדא אמר ר' אבא הא דאת אמר בש"ש נגנבו בליסטים מזוין. הרי מבואר באר היטב כדבריו ולא נשאר עליו קושיא כ"א קושי' הכ"מ. דלפום רהיטא תלמודא דידן ב"מ משמע שחולק על הירושלמי והי' לו לפסוק כתלמודא דידן. וכבר מתורץ זה היטב בדבריי הנ"ל. ודוק:

דף סב:

תוס' ד"ה אע"פ. וד"ה הרי שנושה כו'. תימא וכו' דמילתא דל"ש הוא. הרבה יש לתמוה על תמיהתם הא זה לא נאמר אלא דוקא בהלואה הבאה ממכירת חפץ הוא דמקרי ל"ש אבל בהלואת ממון דומיא דהי' נושה מי איכא למ"ד דליהוי חשיב מילתא דל"ש. ואפילו אם קונה בהנאת מחילת מלוה אף לשיטתם אינו קונה אלא למי שפרע. כמבואר בכל הפוסקי' ועיין בסמ"ע סי' ר"ד ס"ק י"ד. וכן מה שכתבו טעם בד"ה אע"פ לפום רהיטא אינם מוכרחי' למה דיהיב הגמ' הטעם דף ס"ג ע"ב בשם רבה ורב יוסף שהוא משום דאמר לי' שקיל טובתך וכו'. והנראה לענ"ד דבשני דיבורים אלו התוס' חוזרים לפרש אך פרש"י אף שבדבור הקודם פירשו דלא כוותי'. מ"מ במה דאפשר להו ליישב פירושו טורחים לבאר ולפיכך מפני שלפירושו המקשן לא ידע לחלק בין איסרו בא לידו ללא בא. ואלו הי' סבור הטעם כבמסקנא שהוא משום שקיל טיבותך פשיטא דהי' יודע לחלק דחוב אינו דומה לממון. ופירשו דסבר הטעם משום דקני לי' למי שפרע ולפיכך מקשה דזה נמי שומר ע"י הלואה ובהנאת מחילת מלוה לשטתם. וכן בדבור הרי שנושה נמי אזלו לפרש"י ותמיהתם אינה על הברייתא אלא כמו שרושמים וכו'. ור"ל על תי' רבה דמה מדמה דינא דמתני' על יין אין לו. דלהכי האיסור על היין הא פסיקת היין הי' מחוב הבא בעבור חטים שהי' בהיתר וא"כ שפיר הוי מלתא דל"ש ונקנה לו היין בקנין גמור. ומשני וי"ל דהכא מיירי שלא פטרו ממנה עד שיתן לו החטין כלומר דאף דינא דברייתא לא איירי שמכר לו חטין בעינייהו בעד המנה שמחל לו חובו שאז שייך לומר שבחוב מחמת מכר קנה להחטין בקנין גמור והם באחריות הקונה. אלא דאף הברייתא לא מיירי אלא בפוסק עליו חטין שאינם בעינייהו ולא פטר הלוה עד שיתן לו' חטין ופשיטא דלא שייך בזה קנין גמור. ודומי' דהכי איירי המתני' בבא לחוב בדמיהן שלא העמיד לו יין

בעין לקנותו בדמי חוב החטים שזה באמת קנויה לו בקנין גמור אלא בפסיקת יין וק"ל. משא"כ לפירושם בדבור הקדום דלא כרש"י לא אזיל אף פירוש זה. וק"ל:

דף סג.

רב אמר עושין אמנה בפירות ואין עושין אמנה בדמים. יש מקשין לפרש"י במתני' דהחטים הם () יש לו והיין לבד הוא האיסור מדאין לו לרב הא קשה מתני' מה ארי' אין לו הא אפילו יש לו אסור לשלם פסיקת החטי' ביין דהיינו דמים לרב. ולק"מ דאלו הים לו יין נהי דלרב הי' אסור לו לשלם יין בעד ל' סלעים דמי החטין שהוקרו מ"מ הי' מחויב לו ליתן יין בשעת היוקר כפי הפסיקה בשער הזול בדמי הכ"ה סלעים שקיבל מתחילה על פסיקת החטין. משא"כ עכשיו שיין אין לו אסור לו ליתן יין כלל. וכעין זה משני הפ"י ז"ל קושית תוס' בד"ה לקח הימנו בסוף הדבור ע"ש וק"ל:

דף סו:

תוס' ד"ה התם זבינא כו'. ובכל דוכתא וכו' בחזקת הבתים גבי רב ענן. צ"ע הא מזה ל"ק מידי דהוי דומיא דאונאה דמסקינן שאינו דומה למחילה בטעות. אך כבר מצאתי שהרשב"א ב"ב הרגיש בזה וע"ש. וגם הרא"ש פה:

דף עב.

ההוא גברא וכו' הכא לא ניתן לכתוב אלא הא דתניא לשבת וכו' נימא לא ניתן לכתוב עיין בפ"י הכא וגם בריש פ' הנזקין האריך להקשות ומה ענין שטר להכא הא קי"ל כרב במס' ב"ב דף מ"ב המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים וע"ש ומה שכתב בהנזקין נעלם ממנו דברי חדושי רמב"ן ב"ב הנ"ל שם מבואר דהמוכר שדהו בעדים גובה מהמשופבדים שקנו עד הטירפא אך מן הטירפא ואילך טענינן ללקוחות שמא פרע המוכר. מבואר מיני' הא עד הטירפא אינו נאמן המוכר לומר פרעתי שהמה"ת הא יוכל לטעון אחוי טירפא ואשלם לך. וא"כ פשיטא דלא משני מידי דאף הברייתא דלשבח קרקעות אפשר למוקים באופן הנ"ל. וגם האו"ת בסי' קט"ז מאריך לתרץ קושיא זו בדברים שאינם. ע"ש שכבר כתבתי בצדו שאינם. והנלענ"ד שבפשוט מעיקרא לק"מ דהא בלא הלכו' רב אף אלו נימא מוכר בעדים אינו טורף משעבדי דלית לים קלא אלא דוקא בשטר דעידי שטר הוא דמפקי לקלא. אכתי איכא למידק הא מ"מ ע"י שטר יש לו קול ומה טעם בזה דלא ניתן לכתוב לא טריף בשטרא דל שטרא מהכא הא מ"מ קול

יש לו ומה הצורך להשטר וכדהקשו התוס' במס' גטין דף כ"ב ע"ב ע"ש. א"ו חדא מתרי טעמא או דשטר שלא ניתן לכתוב מפני שהוא מעשה איסור על רובא סתמא במחשך מעשיהם ואף עידי השטר לא מפקי לקלא. או דמפני מעשה האיסור קנסו החכמים שלא יהא בו ממש וכאלו לא הי' וקולו לא ישמע. וכן משמעות לשון הרמב"ם פ"ג מה' מלוה ויהי' איך שיהי' פשיטא דמכ"ש דשייך בזה שאם מכרו בעדים דנמי לאו כלום הוא מכח הני תרי הטעמים או משום הקנס או משום דקולם לא ישמע יהי' איך שיהי' ודאי מעיקרא לק"מ. ופשיטא דבעובדא דפרדיסא גופא אף אם מכרו בעדים בלא שטר דנמי הכי דינו ולא נימא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. ותמה אני על שני המחברים הנ"ל איך האריכו בדברים פשוטים כאלו:

דף צב.

מתנה וכו' והשואל להיות פטור מלשלם. קשיא לי מדוע לא מתני תנא גבי שואל להיות פטור משבועה לטענת מתה מחמת מלאכה כדתני גבי ש"ש מתשלומין ומשבועה ואולי משום ():

דף קטז:

וליחזי מאן פנינהו ולישיילי' דפנינהו בני רה"ר. מלשון הקושי' והתי' נשמע דאלו הי' לקמן חד דאמר השלימות של זה די. ועיין בהאלפסי מבוארת הגירס' יותר מבואר. וכן מוכח מן התירוץ דאל"ה היה לו לתרץ בפשוט דפנינהו חד. וא"כ הא קשה ע"א איך יהיה קם לממון. וע"כ לומר מדחברי' אינו יכול להכחישו הוי לי' מחויב שבועה ואי"ל ומשלם. וזה דלא כמסקנת הש"ך בסי' ע"ב סס"ק מ"ט דלדעתו כל היכא שהעד יודע שמי שכנגדו א"י לא הוי מחויב שבועה ולא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם. ולשיטת התוס' שם ע"כ לומר דלא צריכי דהוי ליה לידע אלא לנ' ידענא ונ' לא ידענא ולא לשבועות עד אחד. ודוק כי צ"ע על הש"ך ואל תתמה במה שכתבתי דלשטת תוס' ע"כ לחלק בין נ' ידענא דשבועות מו"מ דלא אמרינן מתוך אלא במקום דהוי לי' למידע לבין שבועות ע"א כנ"ל כי עיין במס' ב"ב דף ל"ד בתוס' תמצא שדברי רבי אבא דאמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם לאו מקרא יליף אלא מסברא. ושפיר יש לחלק דבמ"מ מסתבר לו דלא אמרינן מתוך אלא בהוי לי' למידע שאז נראית טענתו גרוע. אבל בלא הוי ליה למידע מה"ת לחייבו ממון ועל ידי מי יש לחייבו אחרי דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף. משא"כ בשבועות עד אחד שאמרה תורה שהוא קם לשבועה ולא לממון. מסתביר

לו דהיינו דוקא במקום מכחיש הוא דלא קם לממון. הא במקום שאינו יודע להכחישו באמת אף לממון הוא קם. ולפ"ר אף ק"ו הוא מדין נסכא. דמה התם דמ"מ טוען ברי דידי חטפי במה שאין העד מכחישו. ויש לו מגו. מ"מ אמרינן לחד תי' תוס' שמפני שאי"ל שבועה שמחייב העד נתחייב ממון ע"פ העד. מכ"ש באופן הנ"ל שהעד מעיד ברור שחייב ממון ומחייבו שבועה והוא אינו יכול לישבע. ובאמת מסוגי' הנ"ל לענ"ד נמי ראי' מכרעת למסקנת ההלכה ודלא כהדעות המובאות בב"י סי' ע"ה דשבועת עד אחד אינה אלא ע"פ טענת ברי של התובע. דא"כ בל"ז סוגי' הנ"ל קשה להולמה ודוק. ואולם בח"ר ב"ק דף מ"א ע"ב מביא בשם הראב"ד בלשון זה שכל שאין העד מעיד שהוא ראה אינו מחויב שבועה כשאומר שא"י ע"ש תוך ד"ה אלא:

שוב עיינתי ואפשר לדחוק בשטת התוס' בלא חילוקי הנ"ל לשטתייהו בין שבועת מ"מ דמצריכו הוי לי' לידע לבין שבועות ע"א. וזה דלא כדעת הגהות מיימון שמביא שם הש"ך אלא דאפשר התוס' סוברים אף בהרישא לגבי הע"א מקרי הוי לי' לידע ע"י הכרת האבנים אף שלא הי' גבי הנפילה ועל פי הכרה זו הי' יכול לישבע להכחיש את העד בעסק הנפילה. אבל הא ודאי אין להרוס עיקר הוכחתי ולומר דלהכי משני הגמ' דוקא דפנינהו בני ר"ה ולא דפנינהו חד משום דרוצה למוקמי המתני' אף בטוענו ברי זה אמר וזה אמר השלימים שלי ע"י שאני מכיר האבנים. ואלו בהכחשת עד אחד יקשה למה חולקין בלא שבועה. הא זה שהעד כנגדו חייב בשבועה דאוריית' להכחיש העד. זה ליתא שהרי משני הגמ' לא צריכא דמונחים בחצר דתרווייהו. ואלו בברי וברי הא הוי כמו שנים אוחזין בטלית וכל אחד אומר כולה שלי ע"י אני ארגתי' דלכל הפחות אין חולקין בלא שבועה. א"ו דבשמא ושמא איירי. ועכ"פ מוכח מהר"ן דלא ס"ל סברת התוס' בהוי לי' למידע ואליבי' ודאי מוכח דלא כדעתו דהש"ך. דלכ"ע היכא שהעד יודע שא"י לא אמרינן מחויב שבועה ואיל"מ. שהרי הכא העד יודע שהבעלים לא היו שם וגם לא הוי להו לידע בהכרת האבנים. אף שאפשר שיודעים בהכרת האבנים מ"מ לא מפני זה חשיב העד א"י שאינו יודע שהרי במה שמעיד איך נפל שעל זה בא החיוב שבועה יודע שא"י. ובאמת אף לשטת התוס' ע"פ דחוקי הנ"ל נמי לאו מידי הוא דליחשוב ע"פ זה שהעד א"י שאינו יודע ודוק. ובל"ז דברי הש"ך הם יסוד נופל שמדמה שבועת התורה שצריכה להיות בברי להיסת שעיקר השבועה אינה אלא בשמא. ודוק:

שם וליחזי ברשות וכו' וליהוי אידך המע"ה. עיין בתוס' דף ק' ד"ה ולחזי ברשות דמאן וכו' וע"כ צ"ל דהכא דומה לאחד שהפקיד טלה חי דהכא נמי מפני שמעיקרא קודם נפילה הוחזק ברשותו בודאי בשלימים ושוב בא לרשותו ממילא דחברי' ונשברו מקצתן

ולא נודע אם דידי' אם דחברי' להכי אף בשמא יוכל לטעון דחברי' נשברו ודוק. ובל"ז מוכרח כן דהא קשיא ומה הקושי' וליחזי למה דפסקו רוב המורים שבטענת שמא לא מהני תפיסה וגם דוחק שהקושי' ליזלה דליפשט מהכא האיבעי' ת"כ מוציאין. א"ו דהכא הוי דומי' דטלה חי כיון שברשותו נולד הספק.

דף קיח.

אלא אמר ר"נ ל"ק כאן בשלו כאן בשל הפקר מתקיף לי' רבא. עיין פרש"י. הרבה יש לתמוה הא בדף י' תי' ר"נ עצמו לרבא שאני פועל. ואיך שני הכא לשטתו כפרש"י על פועל וצ"ע: